

Field : Education Psychology

Type : Research Article

Recieved:30.04.2017 - *Corrected*: ----- - *Accepted*:26.06.2017

İlköğretim Kurumlarında Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Dair Öğretmen Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi¹

Betül CEBECİ¹, Turgay ŞİRİN²

¹Öğretmen, İstanbul Halil Fahri Orman Ortaokulu, İstanbul, TÜRKİYE

²Yrd. Doç. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul, TÜRKİYE

E-Posta: betul37cebeci@hotmail.com, turgaysirin@gmail.com, turgay@turgaysirin.com

Öz

Bu araştırmanın amacı; ilköğretim kurumlarında öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dair öğretmen tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmada tarama modelindedir. Ayrıca tutumların bazı değişkenler ile ilişkisinin incelenmesinde ise ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini 2014/2015 öğretim yılında İstanbul ili, Esenyurt ilçesindeki okullarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise evreni temsil edecek nitelikte 258 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler seçkisiz bir şekilde rastlantısal (tesadüfi) olarak seçilmiştir. Çalışmada öğretmenlerin istenmeyen davranışlara karşı tutumlarını ölçmek için “Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Öğretmen Tutumları Ölçeği (SİDÖTÖ)” kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi aşamasında, SPSS 22 istatistik paket programı kullanılmıştır. Veriler değerlendirilirken Mann Whitney ve Kruskal Wallis gibi nonparametrik testler kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, bekar öğretmenlerin evlilere göre, çocuğu olmayanların çocuk sahibi olanlara göre, eğitim fakültesi mezunlarının istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tutumlarının Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarına göre, mesleğe mezun olduktan 1-3 yıl sonra başlayanların, daha sonra başlayanlara göre, hizmet süresi az olanların fazla olanlara göre, devlet okulunda görev yapanların özel okullarda görev yapan öğretmenlere göre, sabahçı-öğlenci sisteminde çalışan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tutumlarının tam gün çalışanlara göre istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı daha olumsuz tutuma sahip olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tutum, öğretmen tutumları, istenmeyen davranış, sınıf yönetimi

¹ Bu makale ikinci yazarın danışmanlığında birinci yazarın tez çalışmasından yararlanılarak gerçekleştirilmiştir.

Investigation of Teacher Attitudes to Undesirable Behavior in Students of Primary Schools in Terms of Various Variables

Abstract

The purpose of this research is investigating changing of the teachers' attitudes to undesirable students' behaviors at secondary schools' type. Also relational scanning type is used to investigate the some changing of attitudes and its relation. The field of research includes the teachers who work in İstanbul, Esenyurt 2014/2015 academic year. The sample of the research includes 258 teachers who are qualified that represent the field of study. These teachers are chosen coincidental without identifying. To evaluate the teachers' attitudes to undesirable behaviors, "The Scale of Teachers' Behaviors to Undesirable Behaviors in Class (SIDOTO)" is used. To analyze reached datas SPSS 22 statistic program is used. To evaluate datas, statistic methods such as Mann Witney and Kruskal Wallis are used. According to findings from the research, according to the marital status of single teachers; graduates of education faculties according to Faculty of Science and Letters; Those who have children, according to those who have no children; according to those who started after 1-3 years of graduating from profession, those who started later; according to those who have fewer year of service from more service year; according to the teachers who work at the private school in the state school; according to those the attitudes of the teachers working in the morning – afternoon (half daily) system compared to full-time employees; have a negative attitude towards undesirable student behaviors.

Keywords: Attitude, teachers' attitudes, undesirable students' behaviors, classroom management

1. Giriş

Her toplum bireylerini eğitmek ve toplum değerleri ile uyumunu sağlayıp arttırmak aynı zamanda bireylerinin içinde buldukları çağa ayak uydurabilmelerini sağlamak ister. Günümüzde bu sorumluluğu bireylerin eğitiminde önemli role sahip olan okullar almıştır. Bir okulun eğitiminin kaliteli olup olmaması, hizmet ettiği toplumun istek ve ihtiyaçlarına ne kadar cevap verebilirliği ile ortaya konur. Bu kalitenin belirleyicisi ise okulun girdileri olarak kabul edilen öğrencilerin okuldan ne ölçüde istedik özelliklere sahip olarak ayrıldıklarıdır (Şentürk, 2010:14).

Öğrencilerde meydana gelecek donanım, sınıfta verilecek eğitim ile sağlanacaktır. Bu sebeple verilecek eğitimin kalitesi öğrencilere istedik özellikleri kazandıracak olan öğretmenlere bağlıdır. Bu bağlamda öğretmenler sınıf yönetiminin ve okul örgütünün en önemli öğeleridir (Başar, 2008:46-47). Bu sebeple öğrencilerin olumlu ya da olumsuz tutumlar oluşturmalarında öğretmenlerin önemli bir rolü bulunmaktadır.

Kişiliği oluşturan özellikler arasında tutumların önemli bir yeri vardır (İnceoğlu, 2004:22). Öğretmenler de sergiledikleri tutumlarıyla olumlu veya olumsuz olarak öğrencilerin davranışlarına rol model oluşturmakta aynı zamanda onların kişiliğini etkilemektedir. Çünkü bir bireyin çevresindeki bireylerle olan etkileşimi, kişiliğinin oluşumunda belirleyici bir unsurdur. Bu sebeple okul dönemlerinde öğrencileri ile sürekli etkileşim ve iletişim halinde olan öğretmenler öğrencilerin kişilik gelişimlerinde kritik bir role sahiptirler (Can, 2003:31).

Bu bağlamdan hareketle öğretmenlerin öğrencilerle kuracağı ilişkinin türü, sınıf içi veya dışında takındıkları tutumlar, öğrencilerine yaklaşma şekilleri öğrencilerini dolaylı olarak ya da doğrudan etkileyeceği unutulmamalıdır (Külahlıoğlu, 2000; Gözütok, 2008:51). Bu sebeplerden dolayı da öğretmenlere, öğrencilere toplumsal yaşam becerilerinin kazandırılması ve öğrencide olumlu bir kişilik oluşturulması gibi pek çok konuda önemli görevler düşmektedir.

Öğrenciye olumlu davranışların kazandırılması etkili bir okul eğitimi ile sağlanabilir. Fakat etkili bir okuldan söz edebilmek için önce sınıf yönetiminin etkililiğinden bahsetmek gerekir. Etkili bir sınıf yönetiminin başarısı ne derece iyi olursa olumlu bir eğitim-öğretim ortamı da o derece iyi olmaktadır. Bu sebeple eğitimde başarının ilk adımı sınıf yönetiminin iyi olması ile başlamaktadır (Balay, 2003; Başar, 2008:47-48). Etkili bir sınıf yönetimini oluşturmak ise sınıftaki öğretmenin etkililiği oranında mümkün olmaktadır. Etkili bir öğretmen ise mesleki bilgi, tutum ve becerilere sahip olan öğretmendir. Bir öğretmen ise bu özelliklerini istenen eğitim amaçlarına ulaşmada uygun şekilde kullanabilmesini bilmelidir (Balay, 2003:48).

Sınıf, okullarda eğitim ve öğretimin devamlılığının sağlandığı, öğrenmenin gerçekleştirildiği yerdir. Bu nedenle okulda sınıfların öğrenmeye elverişli olması, öğrenme için uygun bir ortam halinde olması büyük önem taşımaktadır. Öğrenmeye elverişli olmasındaki temel etkenleri sınıf içerisindeki insanlar arası iletişim ve etkileşim bağıdır. Çünkü öğretmen ve öğrenciler bir sınıfın asıl öğeleridir. Bu öğelerde ise zaman içerisinde değişkenlikler meydana gelebilmektedir. Bu nedenle her sınıf, ortamı ve öğretmenin sınıfı yönetim biçimi açısından farklılık bulunmaktadır. Sınıfta yönetim biçimini oluşturan ise öğretmendir (Başaran, 1997:56). Öğretmen tutumları sınıf yönetiminde etkilidir. Fakat çağdaş görüşler ise öğretmenin bu gücünü öğrencileri ile paylaştığı, öğrencilerin de yönetime katıldığı demokratik ve çağdaş bir yönetim şeklini desteklemektedir.

Sınıfta oluşabilecek istenmeyen davranışların denetimi ve de düzenlenmesi sınıf yönetiminin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Çünkü istenmeyen davranışlar önlenmeden etkili bir eğitim öğretim ortamının oluşturulması mümkün değildir (Başar, 2008:29). Bu sebeple öğretmen, öğrenci davranışlarını kontrol altına alma ve yönetme becerilerinde etkili olmalıdır (Akçadağ, 2005:63). Bunu yaparken de aynı zamanda öğrencilerin kişilik gelişimlerine olumlu katkılar sağlamayı da gözden kaçırmamalıdır. Bu açıdan bakıldığında istenmeyen öğrenci davranışlarının yönetilmesinde öğretmen tutumlarının önemi oldukça fazladır.

Öğretmenin oluşturduğu sınıf yönetimi stratejisi onun istenmeyen davranışlara karşı müdahale şekline etki edecektir. Sahip oldukları bu strateji öğretmenlerin istenmeyen davranışları algılamasına bağlıdır. Bu algı öğretmenin benimsemiş olduğu felsefi anlayışlardan etkilenmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde yeni yaklaşımlar öğrenci hatalarını ve bunların nedenlerini anlamaya yönelik yaklaşımları öngörmektedir. Ancak birçok öğretmen sınıf içerisinde kendini rahatsız eden, işleyişi bozan her türlü davranışı istenmeyen öğrenci davranışı olarak görmektedir. Bundan dolayı da öğrencilerin beklentilerini, ihtiyaçlarını, bireysel farklılıklarını göz ardı ederek sınıftaki istenmeyen davranışları önlemek için öğrencilerin kişilik gelişimlerini olumsuz etkileyebilecek tutumlar sergilemektedirler.

Öğretmenlerin istenmeyen davranışlara karşı sergiledikleri bu tutumlar öğrencilerin bu davranışlarını gidermede yardımcı olacak davranışları hakkında ipucu verebilir. Bu açıdan olumsuz yöntemlere başvurmaya neden olabilecek öğretmen tutumlarının tespit edilmesi son derece önemlidir. Fakat konu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, öğretmenlerin ne tarz istenmeyen davranışlarla karşı karşıya kaldıkları; cinsiyetlerinin, eğitim durumlarının, medeni hallerinin istenmeyen davranışlarla baş etme yöntemlerini değiştirip değiştirmediği, hangi istenmeyen davranışlara ne tür yöntemlerle müdahale edildiği gibi konulara değinildiği görülmüştür.

Problem Cümlesi: İlköğretim kurumlarında öğrencilerin sınıf içindeki istenmeyen davranışları karşısında öğretmenlerin tutumları nasıldır?

Ana problem cümlesi çerçevesinde şu alt problemlere yanıt aranacaktır:

Alt Problem 1: Öğretmenlerin sınıf içinde gözlenen istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumları ile cinsiyet, medeni hal ve çocuk sahibi olup olmama açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Alt Problem 2: Öğretmenlerin sınıf içinde gözlenen istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumları, mesleğe üniversiteyi bitirdikten kaç sene sonra başladıkları, meslekteki hizmet süreleri ve mezun olunan bölümlere göre farklılık göstermekte midir?

Alt Problem 3: Öğretmenlerin sınıf içinde gözlenen istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumları ile görev yapmakta oldukları okul türü, görev yapılan okulun öğretim türü ve öğretmenlerin aylık gelirleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

İstenmeyen Öğrenci Davranışı Kavramı

İstenmeyen öğrenci davranışlarının tanımlanması konusunda literatürde birçok tanıma rastlamak mümkündür. Dersin normal seyrini bozan, hedef davranışlara ulaşmayı zorlaştıran veya engelleyen her davranışı istenmeyen öğrenci davranışı olarak nitelendirir (İlgar, 2000:81-82).

Genel olarak sınıf içerisinde diğer öğrencileri ve öğretmeni rahatsız eden, sınıf içi eğitim-öğretim çalışmalarının aksamasına neden olan, eğitim sisteminin genel ve özel hedeflerine

ulaşmadaki kurallarına ters düşen ya da sınıf düzenini bozan türdeki davranışları istenmeyen öğrenci davranışları olarak kabul eder (Tertemiz, 2003:124-125).

Sınıfta bulunan öğrenciler farklı geçmiş yaşantılara, farklı kişilik ve karakter yapılarına, farklı ilgi, yetenek ve ihtiyaçlara, sosyal, ekonomik ve kültürel düzeylere sahip oldukları için sınıfta heterojen bir yapı oluştururlar. Oluşan bu heterojen yapı neticesinde sınıfta meydana gelen öğrenme-öğretme faaliyetleri esnasında birbirinden çok farklı davranışlar meydana gelir ve farklı manzaralar oluşmaya başlar. Bazı öğrenciler öğretmeni dinlerken, bazı öğrenciler defterine not alabilirler. Bunun yanı sıra bazıları derse dâhil olurken, bazıları derse dinliyormuş gibi görünerek aklından başka şeyler geçirebilirler. Bazı öğrenciler derse ilgi duyup anlatılanları ilginç ve önemli bulurken, bunun tam tersi olarak ise bazı öğrenciler derse son derece sıkıcı bulabilir. Sınıf ortamının bu şekilde heterojen bir yapıya sahip olması bu ve buna benzer birçok istenmeyen davranışları beraberinde getirmektedir.

İstenmeyen öğrenci davranışlarını iki başlık halinde incelemiştir. İstenmeyen öğrenci davranışlarını öğretim ve yönetim boyutu olarak ele almıştır. Öğretim boyutu ile ilgili istenmeyen öğrenci davranışları öğrencinin akademik alandaki gelişimi ve akademik performansınıdır. Bu alanlardaki yapılması gerekenleri olumsuz etkileyen çalışma becerileri ile ilgili davranışlardır. Bu davranışlar arasında öğrencinin ödevlerini zamanında ve kendisinden istenilen şekilde yapmama, dikkatini derse karşı toplayamama, derslere karşı ilgisizlik, öğretmenin çalışmalarını takip etmeme, okula ders çalışmadan gelme, ders araç-gereçlerini getirmeme gibi davranışlar söylenebilir. Yönetimle ilgili istenmeyen öğrenci davranışlarında ise sınıf yönetimi ve sınıf yönetiminin amaçları dikkate alınır. Bu konudaki istenmeyen davranışlar ise sınıf ortamında öğretimin işleyişini engelleyen, öğretmen ve öğrenciler arasındaki ilişkiyi bozucu veya diğer öğrenciler için tehlikeli olabilecek durumları oluşturan davranışlardır. Örneğin; arkadaşlarının eşyalarına ve sınıfın araç gereçlerine zarar vermek, öğretmenlerine ve arkadaşlarına karşı kaba ve saygısız davranmak, küfürlü ve argo konuşmak, derse zamanında girmemek, hırsızlık yapmak istenmeyen davranışlar arasında sayılabilir (Ataman, 2000:97-111). Bu davranışlar engellenmediği zaman diğer öğrenciler bunları örnek alır ve olumsuz davranışlar artabilir (Türnüklü ve Yıldız, 2002:22-27).

Tutum

Tutumla yönelik sosyal psikologlar tarafından çeşitli tanımlar yapılmıştır. Tutumla ilgili yapılan bu geleneksel tanımların her biri tutumun farklı bir yönünü vurgulamaktadır. Tutum bazılarında göre, “Bireyin çevresindeki bir simgeyi, bir varlığı ya da bir olayı olumlu ya da olumsuz bir şekilde değerlendirme eğilimi” dir (İnceoğlu, 2004:114). Bu tanıma göre bireyin içinde yaşadığı ortama karşı sergilediği duruş ön plana çıkmıştır. Özgüven (1994:54) ise tutumu bireyin grubu, kişiyi, düşüncüyü veya olayı kabul etme ya da reddetmesi sonucu gözlenen duygusal bir hazırbulunuşluk şekli olarak tanımlamaktadır.

Her ne kadar farklı şekillerle tanımlanmaya çalışılsa da tutumla ilgili tanımlardaki ortak noktalardan yola çıkarak tutumun, şu özellikleri taşıdığı söylenebilir (Krech & crutchfield, 1948/1970; Kağıtçıbaşı, 1996; Usal ve Kuşluvan, 1999; Sakallı, 2001:66; Cüceloğlu, 2002:521):

- Her bireyin aynı objeye karşı tutumu aynı değildir. Bunun yanı sıra bir kişinin farklı konulara karşı tutumu da birbirinden farklılık göstermektedir.
- Tutuma bir psikolojik obje söz konusu olmaktadır. Bu obje birey için bir anlam ifade eder ve birey bunun farkındadır. Bu farkındalık, bir kişinin ancak bildiği, ilgilendiği

konulara karşı tutum oluşturmasından kaynaklanmaktadır. Tutuma konu olan objeler somut varlıklar olabildiği gibi barış, savaş, dostluk gibi soyut varlıklar da olabilir.

- Tutum bireyi bilgisi ve duygusu yönünde davranmaya yöneltmektedir. Tutum bireyin sadece davranışa hazır olma durumunu içerir çünkü davranışın kendisi değildir. Bu sebeple doğrudan gözlemlenemez ancak bireyin gözlenebilen davranışlarından veya sözel ifadelerinden çıkarım yapılır.
- Bir nesneye karşı nötr bir tutum olmaz aksine o nesneye karşı olumlu ya da olumsuz bir durum söz konusudur. Olumlu tutumlarda nesneye karşı yaklaşma varken olumsuz tutumlarda nesneden uzaklaşma vardır.
- Tutum duygu, düşünce ve davranış öğelerinden oluşur. Ancak bazen bu üç öğe aynı oranda etkisini göstermeyebilir.
- Tutumlar öğrenme sonucunda oluşur bu yüzden bireyin bir nesne, grup ya da kişi ile etkileşimi sonucunda öğrenilir.
- Tutumlar durağan ve uzun süreli eğilimler olduğu için aynı veya benzer durumlarda tutarlı bir şekilde tepki vermeyi sağlayan iç faktörlerdir. Kolay kolay değişmeyen bir yapıya sahiptirler.

Bunlardan başka Kağıtçıbaşı (1996:88-94) tutumların özelliklerini şu şekilde belirtmektedir:

- Her tutumun bir gücü vardır ve bir bireyin tutumları farklı derecelere sahip olabilir. Yerleşmiş tutumlar diğer tutumlara oranla daha güçlüdür ve bir tutumun gücü ne kadar çok olursa o tutumun değiştirilmesi de o ölçüde zor olmaktadır.
- Tutumlar yalın olabileceği gibi karmaşık da olabilir. Bilgi fazlalığı bilişsel karmaşıklığa, duygu çeşitliliği duygusal karmaşıklığa, davranış fazlalığı ise davranışsal karmaşıklığa neden olmaktadır.
- Kişilerin sahip oldukları tutumlar arasında da ilişkisel yönden farklılıklar olabilir. Bazı tutumlar diğerleriyle sıkı sıkıya bağlı olmalarına karşın bazıları da kopuk olabilir.
- Bireyin tutumları genelde birbiri ile tutarlı bir örüntü oluşturmasına rağmen bu tutarlılık tutumun varlığı için yeterli değildir.

Bahsedilen bu özelliklerin dışında tutumların yoğunluğundan ve esnekliğinden de söz etmek mümkündür. Yoğunluk, tutumların duygusal yönünü ifade ederken esneklik, çevreden gelen çeşitli baskılara karşı o tutumun değişimindeki kolaylığı ifade eder. Bunun tam tersi durumlarda ise tutumun sertliğinden bahsetmek mümkündür (Göksu, 2007:97-98).

Tutumlar doğrudan gözlenemeyen ancak gözlenebilen bazı davranışlara yol açtığı kabul edilen eğilimlerdir. Bundan dolayı olayları incelerken ara değişken olarak kullanılmaktadır. Tutumlar bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere üç boyuttan oluşurken her boyut gözlenebilen ve ölçülebilen davranışlara yol açmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1996:85).

Cüceloğlu (2002:522) tutumların tek başına bir düşünce olmadığını söylemiştir. Tutum olarak tanımlanan eğilimlerin içinde kendini inanç olarak ifade eden bilişsel öğelerin varlığına vurgu yapmaktadır.

İlgili Çalışmalar

İstenmeyen öğrenci davranışları ile ilgili ülkemizde yapılan ilk kapsamlı çalışma Oktay'ın (1976) yaptığı çalışmadır. Araştırmasını İstanbul ve Konya illerindeki 26 ortaöğretim kurumunda yapmıştır. Öğretmene saygısızlık, kopya çekme, okuldan kaçma, okul ya da sınıf disiplinini bozma davranışlarının en çok gözlenen disiplin davranışları olduğunu tespit etmiştir. Bu davranışların cezalandırılan ve disiplin kurallarına aykırı davranışlar olduğunu ortaya koymuştur (Akt: Eripek, 1980, s:128).

Esen (2006)'nin yaptığı "İlk ve Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Kullandıkları Disiplin Türleri" konulu araştırmada Edirne ilinde bulunan devlete ait ilk ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin sınıf yönetiminde kullandıkları disiplin yaklaşımları incelenmiştir. Öğretmenlerin yaş, cinsiyet, mezun oldukları eğitim kurumu, kıdem, haftalık toplam ders saatleri, kadro türleri (sınıf-branş), çalıştıkları okul türleri ile sınıf yönetiminde kullandıkları disiplin türleri arasında bir ilişkinin olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın evreni 2005-2006 eğitim-öğretim yılında Edirne iline bağlı devlete ait ilk ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan 710 öğretmen oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerin 175 (%61,61)'i kadın, 109 (%38,38)'u erkek öğretmendir. Çalışma sonucunda sınıf öğretmenliğine uygun çeşitli okul türlerinden mezun olan öğretmenler ve bu öğretmenlerin benimsedikleri disiplin türleri arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Fakat diğer değişkenler ile öğretmenlerin benimsedikleri disiplin türleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığı belirtilmiştir.

Özbebit (2007) araştırmasında Kayseri ilinde İngilizce öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları, kullandıkları sınıf yönetim teknikleri ve kullanım sıklıklarını saptamaya çalışmıştır. Araştırmanın örneklemini Kayseri ilindeki ilk ve ortaöğretim kurumlarındaki 146 (%64,6)'sı kadın 70 (%34,4)'i erkek öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada öğretmen görüşlerinin öğretmenlerin cinsiyetine, çalıştıkları okul düzeyine ve kıdemine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Araştırma sonucunda istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma sıklığının, İngilizce öğretmenlerinin kıdemi, çalıştığı okul düzeyi ve cinsiyeti açısından önemli bir fark göstermediği saptanmıştır. Küçük müdahale stratejilerinin kullanım sıklığı bakımından kadın ile erkek öğretmenler arasında anlamlı bir fark bulunmazken, ilköğretim 1. ve 2. Kademe görev yapan öğretmenler ile ortaöğretimde görev yapan öğretmenler arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Orta vadeli müdahale stratejilerine göre incelendiğinde de ilköğretim 1. ve 2. Kademe görev yapan öğretmenler ile ortaöğretimde görev yapan öğretmenler arasında anlamlı bir fark görülmüştür. Uzun vadeli etkin müdahale stratejilerinde ise okul düzeyi, kıdem ve cinsiyet değişkenleri bakımından anlamlı bir fark görülmemiştir.

Boyras (2007), İlköğretim okullarında görev yapan aday öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin sorunlarını belirlemek amacıyla yaptığı araştırmasında, Kırıkkale ilindeki 127 ilköğretim okulunda görev yapan 186 aday öğretmenin görüşlerine başvurmuştur. Araştırmanın bulgularına göre aday öğretmenlerin sık karşılaştıkları sorunu, öğrencilerin sınıfta izin almadan konuşmaları olarak saptamıştır. Bu davranışların en önemli nedenlerinden biri ise çocukların eğitiminde ailelerin ilgisiz olmalarından kaynaklanmaktadır.

Alkan (2007)'nin yaptığı "İlköğretim Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Yöntemleri ve Okulda Şiddet" konulu araştırmada amaç; ilköğretim öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ile bu davranışlarla başa çıkma yöntemlerinin neler olduğunu saptamaktır. Ayrıca bu yöntemleri kullanma sürecinde öğretmenlerin

öğrencilere şiddet uygulayıp uygulamadıklarını ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın örneklemini, Niğde ili Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı merkez ilçe, kasaba ve köy okullarında görev yapan 380 öğretmen oluşturmaktadır. Yapılan araştırmaya göre öğretmenlerin istenmeyen davranışlar karşısından en sık kullandıkları yöntemler şunlardır; öğrenciyi dersten çıkarma, teneffüse çıkarmama, öğrenciyi tahtada bekletme, sorduğu sorulara cevap vermeme, sınıftaki başarılı öğrenciler ile kıyaslama, fiziksel ceza verme, öğrenciyi sınıfta yok sayma, fazla ödev verme, söz hakkı vermeme ve davranışın yanlış olduğunu anlatmadır. Öğretmenlerin en az başvurdukları yöntemler ise şunlardır; görmezden gelme, dokunarak uyarma, ceza verilecek davranışları önceden belirleme, öğrenciyi eğlenceli etkinliklerden mahrum bırakma, rehberlik servisi ile görüşme, okul idaresi ile görüşme, öğrenci ile ders dışında konuşma ve öğrencinin yerini değiştirmedir. Araştırmada istenmeyen davranışlarla başa çıkma sürecinde; kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere oranla daha tutarlı davrandığı, Fen Bilimleri dersine giren öğretmenlerin daha olumsuz davranışlar sergilediği, Sosyal Bilimler öğretmenlerinin ise daha olumlu davranışlar sergilediği görülmüştür. En fazla olumlu davranışta bulunan öğretmenlerin 11-20 yıl arası çalışan, en tutarsız davranış sergileyenlerin 1-5 yıl arası çalışanlar ve en tutarlı davranış sergileyenlerin ise 11-20 yıl arası çalışan öğretmenler olduğu görülmüştür.

Atıcı (2002)'nin yaptığı "Öğrenci İstenmeyen Davranışlarıyla Baş Etmede Türk ve İngiliz Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemlerin Karşılaştırılması" konulu araştırmada İngiliz öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışları ile başa çıkmada en çok, öğrencinin yerini değiştirme yöntemini kullandıkları saptanmıştır. Fakat Türk öğretmenlerin ise öğrenciyi bakma, bağırma ve işaret dilini kullandıkları saptanmıştır. İngiliz öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla başa çıkarken daha sistematik ve tutarlı olmasında okulda tüm öğretmenlerin aktif olarak kullandığı bir davranış yönetimi stratejisinin etkisi varken Türk öğretmenlerin daha çok deneyimleri ile kendi başlarına buldukları yöntemleri kullanmaları iki ülke arasındaki davranışlarla başa çıkma yöntemlerindeki farkı ortaya koymaktadır.

Kazu (2002)'nin "Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Kurallarına İlişkin Görüşleri ve Uygulamaları" adlı araştırmasında öğretmenlerin bazı görüşlere katıldıkları belirlenmiştir. Bunlar; "Disiplin kurallar bütünüdür ve taviz verilmemelidir", "Sınıf kuralları konusunda esneklik gösterilmemelidir", "Disiplin sağlamada ceza ödülünden daha fazla etkili olmaktadır" görüşleridir. Öğretmenlerin katıldıkları bu görüşler onların sınıf kuralları ve disiplini sağlamada bilgilerinin yetersiz olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Bunun yanı sıra öğretmenlerin sınıf kurallarının öğrenciler ile birlikte belirlenmesi, bu kurallara neden uyulmasının gerekçeleri ile açıklanması, belirlenen kuralların duvara asılması gibi uygulamalara çok az seviyede başvurdukları saptanmıştır.

Ocak (2004)'in "İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Okula Ait Olma Duyguları ve Bazı Sosyodemografik Özelliklerinin Gösterdikleri İstenmeyen Davranışlarla İlişkisi" konulu incelendiği çalışmada okulda aidiyet ihtiyaçları karşılanmayan öğrencilerin istenmeyen davranışları yüksek oranda gösterdikleri saptanmıştır. Ayrıca anaokuluna gitmemiş öğrenciler, erkek öğrenciler, anne ve babasının öğrenim düzeyi düşük öğrenciler ve sosyoekonomik seviyesi düşük öğrenciler de yüksek düzeyde istenmeyen davranış sergilemektedirler.

Mursal (2005)'in "İlköğretim 1. Kademe 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf İçerisinde İstenmeyen Davranışlar Göstermesine Neden Olan Öğretmen Davranışlarına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri" başlıklı araştırmasında öğretmenin öğretimle ilgili beceri yetersizliğinden kaynaklanan bazı nedenler saptanmıştır. Anlaşılmayan ödevler verilmesi, öğretmenin verdiği ev ödevlerini kontrol etmemesi, ders için harcaması gereken zamanını iyi kullanamaması,

dersini hep aynı yöntem ve teknikleri kullanarak işlemesi, dersin amaçlarını öğrenciye anlatmada başarısız olması, sınıfın fiziksel düzenini öğretime uygun ayarlayamaması, derste sorduğu sorulara her öğrenciden cevap beklememesi vb. birçok neden öğrencide istenmeyen davranışlara neden olmaktadır. Aynı zamanda öğretmenlerin sosyal beceri yetersizliğinden kaynaklanan ve öğrencide istenmeyen davranışlara neden olabilecek davranışlardan da söz edilmektedir. İletişim becerilerinde yetersiz olma, öğrenciler arasında ayırım yapma ve iltimas gösterme, disiplini bozan davranışlar karşısında ceza uygulama, öğrencilere karşı kaba davranma, öğrencilere karşı verdiği sözde durmama vb. nedenler de istenmeyen davranışlara yol açmaktadır.

Atıcı (2006)'nın araştırmasına göre öğretmenlerin psikolojik danışmanlardan sadece ihtiyaç duydukları zamanlarda ve durumlarda yardım aldıklarını belirtmiştir. Fakat bu yardımın daha sistematik bir hale getirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Örneğin danışmanların, göreve yeni başlayan öğretmenlere ve hatta deneyimli öğretmenlere de seminerler düzenleyebilecekleri belirtilmiştir. Düzenlenen bu seminerlerde sınıfta hangi tür davranışların sorun yaratabileceği, bu davranışların nedenleri ve bu davranışlar karşısında ne gibi önlemler alınabileceği üzerinde durulmuştur. Bu şekilde sadece problem çıktığı zaman danışmanlardan yardım almak yerine bu sorunları kendi kendilerine danışman iş birliği içerisinde çözebilecekleri görüşün ortaya konmuştur.

Arıkan (2006)'nın "Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre; Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Becerileri ile Okulda Dayak Uygulamaları Arasındaki İlişki" başlıklı araştırmasında öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri ile bedensel ceza verme arasındaki korelasyon incelenmiştir. Buna göre öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri arttıkça bedensel ceza verme eğilimlerinin azaldığı, sınıf yönetimi becerileri azaldıkça ise bedensel ceza verme durumlarının da arttığını tespit etmiştir.

Karakelle ve Canpolat (2008)'in yaptığı "Tükenmişlik Düzeyi Yüksek İlköğretim Öğretmenlerinin Öğrencilere Yaklaşım Biçimlerinin İncelenmesi" konulu çalışmada tükenmişlik düzeyi yüksek ilköğretim branş öğretmenlerinin öğrencilere yaklaşım biçimleri araştırılmıştır. Araştırmaya göre tükenmişlik düzeyi yüksek öğretmenlerin öğrencileri ile kurdukları ilişkilere bakıldığı zaman öğretmenlerin çoğunun ders dışı zamanlarda öğrencileri ile vakit geçirmediği görülmüştür. Öğrencilerini yeterince tanımadıkları, sınıfa hâkim olamama düşüncesi ile ders esnasında sınıfta güncel ve farklı örneklerle yer vermedikleri, birçok öğretmenin öğrencileri ile arkadaşça ilişki kuramadıkları saptanmıştır. Tükenmişlik düzeyi yüksek olan öğretmenlerin olumlu öğrenci davranışları karşısındaki yaklaşımları incelendiğinde ise öğretmenlerin olumlu davranış karşısında öğrenciyi ödüllendirmenin gerekli olduğunu ve ödül olarak da not vermeyi tercih ettiklerini belirttikleri görüşü ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra tükenmişlik düzeyi yüksek olan öğretmenlerin büyük bir kısmının olumsuz öğrenci davranışları karşısında genellikle kızmak, bağırarak veya küçük düşürmek gibi sert ifadelerle başvurdukları belirtilmektedir.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırmanın Modeli

Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik olan öğretmen tutumlarını belirleme amacıyla geliştirilmiş bir ölçeğin kullanıldığı bu araştırma, tarama modelindedir. Aynı

zamanda bu araştırma kullanılan bu ölçek kapsamında belirlenen öğretmen tutumlarının bazı değişkenler ile ilişkisinin incelenmesi yönü ile ilişkisel tarama modeli ile hazırlanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2014-2015 eğitim öğretim yılı içerisinde İstanbul ili Esenyurt ilçe sınırlarında yer alan MEB'e bağlı 9 devlet ve 3 özel ilköğretim okullarında görev yapan 258 (107'si erkek, 151'i kadın) öğretmenden oluşmaktadır.

Örneklem belirlenirken basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) tarafından hazırlanmış olan örneklem büyüklüğü hesaplama tablosundan yararlanılmıştır. Buna göre 0.05 örnekleme hatası ($p=0.08$ ve $q=0.2$) ile 258 öğretmen örneklem için yeterli değerlendirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada ilköğretim kurumlarında çalışan (9 Devlet, 3 Özel) öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tutumlarını ölçmek amacıyla Yrd. Doç. Dr. Fuat TANHAN ve Ece ŞENTÜRK tarafından geliştirilen "Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Öğretmen Tutumları Ölçeği (SİDÖTÖ)" ölçeği kullanılmıştır. Öğretmenlerle ilgili sosyo-demografik değişkenlere ilişkin veriler ise ölçeğe eklenen "Kişisel Bilgiler Formu" ile elde edilmiştir. Kullanılan ölçeğin izni alınmıştır.

Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Öğretmen Tutumları Ölçeği (SİDÖTÖ)

Bu ölçek 16 maddeden oluşmaktadır ve duyuşsal ve davranışsal boyut olmak üzere iki faktörlüdür. Ölçeğe ilişkin toplam varyans %42.22'dir (Birinci faktörde %31.144, ikinci faktörde %11.074). Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ise .85'tir. Ölçeğin faktörlerine ilişkin Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları ise birinci faktörde .82, ikinci faktörde .78'dir. Ölçekte yer alan ifadelerin madde toplam korelasyonları .325 ile .585 arasında değişmektedir. Maddeler iyi derecede ayırt edici özelliktedir. Ölçekte yer alan maddeler olumsuz tutumları ifade edecek şekilde düzenlenmiştir. Tutum düzeyleri "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum", "Kesinlikle Katılıyorum" ifadeleri kullanılarak 5'li Likert tipinde derecelenmiştir. Buna göre ölçek maddeleri 1'den 5'e kadar puanlanmış olup "Kesinlikle Katılmıyorum" derecesine 1 puan karşılık gelirken "Kesinlikle Katılıyorum" derecesine 5 puan karşılık gelmektedir. Ölçekten alınan puanların yüksekliği olumsuz tutumu ifade etmektedir. Ölçekte yer alan tüm maddeler olumsuz madde formundadır. Böylece, ölçek formunda "sinirlenirim", "beni öfkelenendirir", "tahammül edemem" biçiminde biten olumsuz tutumu gösterir maddeler yer almıştır. Ölçekte ters madde bulunmamakla birlikte; ölçekten alınacak puan 16 ile 80 arasında değişmektedir.

Ölçek formundan alınan puanların homojen olma durumlarına göre iki aşamalı kümeleme analizine tabi tutulmuş olup, her seviyedeki eşik değerler (cut-off) daha detaylı bir biçimde ortaya konabilmiştir. Böylece ölçekten elde edilecek puanların olumlu ve olumsuz tutum düzeylerine işaret etme oranları belirlenmiştir.

Kümeleme analizi sonucunda, ölçekten alınacak toplam puanın 59.653'ü ve üstü olumsuz tutumu, 39.409'u ve altı olumlu tutumu göstermektedir. Ölçekten alınacak toplam puanın aritmetik ortalaması 59.653 ve 39.409 arasında yer alan 49.531 puanı ise olumlu ve olumsuz tutum arasındaki eşik bir değere işaret etmektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada ilköğretim kurumlarında çalışan (9 Devlet, 3 Özel) öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tutumlarını ölçmek amacıyla, araştırma için evreni temsil edeceği düşünülen ve örnekleme oluşturan ilköğretim 1. ve 2. kademe öğretmenleri random (rastgele) yöntemiyle seçilerek ölçekler uygulanmıştır. Ölçekler 300 öğretmene dağıtılmış ancak bunlardan 258'i tam ve eksiksiz şekilde geri gelmiş ve analizleri yapılmıştır. Bu ölçekler öğretmenlere uygulanırken gönüllülük esası dikkate alınmış ve ölçeklerin içtenlikle cevaplanması özellikle istenmiştir. Bu doğrultuda ölçekleri cevaplamak istemeyen öğretmenler araştırma kapsamına alınmamıştır. Ayrıca ölçek sonuçlarının araştırma için kullanıldığını, gizlilik ilkesi doğrultusunda öğretmenlerin ölçeklere kimlik bilgilerini yazmamaları gerektiği ve sonuçların kimse ile paylaşılmayacağı açıklanarak öğretmenlerin güvenleri sağlanmıştır. Sorulara verilecek cevapların samimiyet ve içtenliğini etkilememesi düşünülerek cevaplama süresi yaklaşık olarak 15 dakika olarak belirlenmiştir.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Bu çalışmada veri girişi ve istatistiksel analizler yapılırken SPSS 22 paket programdan yararlanılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri değerlendirilirken frekans ve yüzde hesaplamaları kullanılmıştır.

Örneklemedeki bireylerin ölçek formundaki maddelerin her birinden almış oldukları puanlar toplanarak toplam puan elde edilmiştir ve sonrasında ortalamaları hesaplanmıştır. Toplam puanların ortalamalarına ilişkin normallik dağılımı Shapiro-Wilk testi ile sınanmıştır. Shapiro-Wilk testine göre toplam puanların normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. [S-W= .982, p <.05].

Veriler normal dağılım göstermediği için demografik değişkenler ile toplam puanlar arasındaki farkın incelenmesinde iki kategoriden oluşan değişkenler için nonparametrik testlerden Mann Whitney testi, ikiden fazla kategoriden oluşan değişkenler için de Kruskal Wallis testi kullanılmıştır.

3. Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu kısmında, katılımcıların demografik özelliklerinin betimleyici frekans ve yüzde dağılımları incelenmiş, sonrasında farklılaşma analizleri sunulmuştur.

Grubun Demografik Yapısına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan 258 kişinin 151'i (% 58,5) kadın, 107'si (% 41,5) erkeklerden oluşmaktadır. Bu verilere göre kadın öğretmenler araştırmaya erkek öğretmenlerden daha fazla katılım göstermiştir. Araştırmaya katılan 258 kişinin 148'i (% 57,4) evli, 102'si (% 39,5) bekâr, 2'si dul (%0,8), 6'sı ise (%6) boşanmış kişilerden oluşmaktadır. Buna göre yapılan bu çalışma evli ve bekâr öğretmenler üzerinde yığılma göstermiştir. Araştırmaya katılan 258 kişinin 107'si (%41,5) 1-5 yıl, 30'u (%11,6) 5-10 yıl, 41'i (15,9) 10-15 yıl, 80'i ise (%31,0) 15-25 yıllık mesleki hizmet süresine sahiptir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %41,5'lik bir bölümü meslekte ilk yıllarını çalışmaktadırlar. Araştırmaya katılanların 165'i (%64) ilk yıl, 19'u (%7,4) 1-3 yıl içinde, 59'u (%22,9) 3-5 yıl içinde, 15'i ise (%5,8) 5 yıl ve üstü süre içinde mesleğe başlamışlardır. Buna göre araştırmaya katılan %64,0'lık büyük çoğunluğu fakülteden mezun olur olmaz, zaman kaybetmeden mesleğe başladığı görülmektedir. Araştırmaya katılanların görev yapmakta oldukları okullar

incelendiğinde 223'ünün (%86,4) devlet okulunda, 35'inin ise (%13,6) özel okulda çalıştığı görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %86,4'lük kısmı devlet okullarındaki imkânlar ve öğrenciler ile eğitim-öğretimi sürdürdüğü görülmektedir. Araştırmaya katılanların 34'ünün (%13,2) aylık geliri 1500-2000 TL, 35'inin (%13,6) 2000-3000 TL, 184'ünün (%71,3) 3000-4000 TL arası, 5'inin ise (%1,9) 4000 TL ve üstü olduğu görülmektedir.

Verilerin Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan deneklerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dair öğretmen tutumu ölçeğinden (SİDÖTÖ) aldıkları puanların frekans dağılımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. İstenmeyen Davranışlarına Dair Öğretmen Tutumu Ölçeği Betimsel İstatistiği

Boyut	n	En Düşük Değer	En Yüksek Değer	$\bar{x}$	Ss	Ortanca
Tüm ölçek	258	16,00	77,00	53,74	9,76	55,00

Tablo 1'de görüldüğü üzere, öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dair öğretmen tutumu ölçeği toplam puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x} = 53,74$ standart sapması $ss = 9,76$ alınan en düşük değer 16, en yüksek değer 77, ortanca ise 55'tir. Buna göre, ölçeğin değerlendirilmesi konusunda ölçek geliştirenlerin yapmış oldukları kümeleme analizi sonucunda, kişinin ölçekten alacağı toplam puanın 59.653'ü ve üstü olumsuz tutumu, 39.409'u ve altı olumlu tutumu gösterdiğinden, bizim uygulamamızdan elde edilen $\bar{x} = 53,74$ eşik bir değere işaret etmektedir. Ölçek puanlanırken 3 puan "orta düzeyde katılıyorum" seçeneğini ifade etmektedir. Bu da tutum konusu ile ilgili olumlu ya da olumsuz bir değerlendirmede kararsız olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin geliştirenler tarafından yapılan kümeleme analizi sonucunda ölçekten alınacak toplam puanın aritmetik ortalaması 59.653 ve 39.409 arasında yer alan 49.531 puanı ise olumlu ve olumsuz tutum arasındaki eşik bir değere işaret ettiği belirtilmektedir. Buna göre bizim elde ettiğimiz $\bar{x} = 53,74$ ölçek ortalaması 49.531 eşik puan değerinden yukarıda görünmektedir. Bu durum bize, araştırmamıza katılan deneklerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarına karşı tutumlarının, ölçek olumsuz tutum puanlarına yakın değerde olduğuna işaret etmektedir diyebiliriz.

Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Dair Öğretmen Tutumu Küme Analizi Sonuçları

Ölçek geliştirenlerin ölçeği geliştirme aşamasında uyguladıkları kümeleme analizine ek olarak, bizim araştırmamızda da öğretmenlerin tutum düzeylerinin daha detaylı belirlenmesi için "İki aşamalı küme analizi" uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Dair Öğretmen Tutumu Küme Analizi Sonuçları

Boyut	N	%	$\bar{x}$	ss
Olumsuz Tutum	47	18,2	66,85	4,10
Eşik Tutum	131	50,8	56,04	3,14
Olumlu Tutum	80	31,0	42,25	6,27
Toplam	258	100	53,74	9,76

Tablo 2’de görüldüğü üzere kümeleme analizi sonucunda örneklem olumlu tutum, eşik tutum, olumsuz tutum şeklinde 3 alt kümeye ayrılmıştır. Olumsuz tutuma sahip öğretmenlerin bulunduğu grup 47 kişiden (18,2) oluşmaktadır, puan ortalamaları 66,85’tir. Olumlu ya da olumsuz bir eğilim göstermeyen eşik tutum grubunda 131 kişi (%50,8) bulunmaktadır ve puan ortalamaları 56,04’tür. Olumlu tutum grubunda ise 80 kişi (%31) bulunmaktadır ve puan ortalamaları 42,25’tir.

Birinci Alt Probleme Dair Bulgular

Öğretmenlerin sınıf içinde gözlenen istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumları ile cinsiyet, medeni hal ve çocuk sahibi olup olmama açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir? problemine ilişkin yapılan incelemelerde, ilk olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin, öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dair tutumlarının cinsiyet değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi uygulanmıştır. İlgili test sonucu Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Dair Öğretmen Tutumu ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişki

Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	Sıralar Toplamı	U	z	p
Kadın	151	136,06	20545,00	7088,000	- 1,679	,093
Erkek	107	120,24	12866,00			
Toplam	258					

Tablo 3’e göre öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dair öğretmen tutumlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği anlaşılmaktadır (U=7088,00; z=- 1,679; p=,09 > .05).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dair tutumlarının medeni hal değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla da Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. İlgili test sonucu Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Dair Öğretmen Tutumlarının Medeni Hale Göre Değişip Değişmediğine Dair Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	X^2	P
Evli	148	118,79	7,946	,047
Bekâr	102	145,01		
Dul/Boşanmış	8	129,88		
Toplam	258	119,33		

Tablo 4'e göre öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dair öğretmen tutumlarının medeni hal değişkenine göre aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. ($P=,047 < 0,05$). Farkın kaynağını tespit etmek için ikili karşılaştırma sonuçlarına baktığımızda evli ve bekâr grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğunu görüyoruz. Buna göre bekâr olan öğretmenlerin evli olanlara göre öğrencinin istenmeyen davranışlarına karşı tutumunun daha olumsuz olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan deneklerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dair öğretmen tutumlarının çocuk sahibi olma değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Mann Whitney U testi uygulanmıştır. İlgili test sonucu Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Dair Öğretmen Tutumunun Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	Sıralar Toplamı	U	z	p
Çocuğu var	119	109,56	13038,00	5898,000	-	,000
Çocuğu yok	139	146,57	20373,00		3,974	
Toplam	258					

Tablo 5 incelendiğinde, çocuğu olmayan öğretmenlerin çocuğu olan öğretmenlere kıyasla, öğrencilerin istenmeyen davranışlarına karşı tutumlarının daha olumsuz olduğu saptanmıştır ($U=5898,00$; $z=-3,974$; $p < 01$).

İkinci Alt Probleme Dair Bulgular

Öğretmenlerin sınıf içinde gözlenen istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumları, mezun olunan bölümlere göre; mesleğe üniversiteyi bitirdikten kaç sene sonra başladıklarına göre ve meslekteki hizmet sürelerine göre farklılık göstermekte midir? sorusuna ilişkin elde edilen bulgular incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin, öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dair öğretmen tutumlarının mezun oldukları fakülte değişkenine göre değişiklik

gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. İlgili test sonucu Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Dair Öğretmen Tutumunun Mezun Olunan Fakülteye Göre Değişip Değişmediğine Dair Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	X^2	p
Eğitim Fakültesi	193	136,33	6,469	,039
Fen-Edebiyat Fakültesi	33	107,53		
Diğer	32	110,94		
Toplam	258			

Tablo 6’ya göre, grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu görülmektedir ($P=,039<0,05$). Farkın kaynağını bulmak için Mann Whitney testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda Eğitim Fakültesi mezunlarının istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tutumlarının Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarına göre daha olumsuz olduğu görülmektedir ($U=2470,500$; $z=-2,059$; $P=0.040 < .05$).

Araştırma sorumuz çerçevesinde araştırmaya katılan deneklerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dair öğretmen tutumlarının mezun olunan üniversite türü değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Mann Whitney U testi uygulanmıştır. İlgili test sonucu Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Dair Öğretmen Tutumunun Mesleğe Başlama Süresi Açısından İncelenmesine Dair Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	X^2	p
İlk yıl	165	130,76	12,579	,00
1-3 yıl	59	146,91		
3-5 yıl	9	105,87		
5 ve üstü	15	77,10		
Toplam	258			

Tablo 7’ye göre, grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu görülmektedir ($P=,006<0,05$). Buna göre mesleğe ilk yılında (hemen) başlayan öğretmenler ile 1-3, 3-5 veya 5 ve üstü yıl sonra başlayan öğretmenler arasında öğrencilerin istenmeyen davranışlarına karşı gösterdikleri tutumları arasında bir farklılaşma olduğu analizler sonucunda görülmüştür ($P=,00<0,01$).

Araştırmaya katılan deneklerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dair öğretmen tutumlarının mesleki hizmet süresi değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. İlgili test sonucu Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Dair Öğretmen Tutumunun Mesleki Hizmet Süresi Açısından İncelenmesine Dair Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	X^2	p
1-5 yıl	107	157,35	32,130	,000
10-15 yıl	30	106,62		
5-10 yıl	41	134,79		
15-25 yıl	80	98,12		
Toplam	258			

Tablo 9’a göre, grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($P=,000<0,05$). Farkın kaynağını belirlemek amacıyla ikili değişkenler arasında Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre 1-5 yıl ile 10-15 yıl çalışmış kişiler ile 1-5 yıl ve 15-25 yıl çalışmış kişiler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Buna göre 1-5 yıl çalışmış öğretmenlerin, öğrencinin istenmeyen davranışlarına karşı tutumunun 10-15 yıl ile 15-25 yıl çalışmış olanlardan daha olumsuz olduğu görülmüştür ($P=,001<0,05$).

Üçüncü Alt Probleme Dair Bulgular

Öğretmenlerin sınıf içinde gözlenen istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumları ile görev yapmakta oldukları okul türü, görev yapılan okulun öğretim türü ve aylık gelirleri arasında anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna ilişkin, elde edilen bulgulara dair yapılan analizlerde, araştırmaya katılan deneklerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dair öğretmen tutumlarının görev yapmakta oldukları okul türü değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Mann Whitney U testi uygulanmıştır. İlgili test sonucu Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Dair Öğretmen Tutumunun Görev Yapılan Okul Türü Açısından Farklılaşp Farklılaşmadığına Dair Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	Sıralar Toplamı	U	z	p
Devlet	223	133,14	29690,50	3090,500	-1,980	,048
Özel	35	106,30	3720,50			
Toplam	258					

Tablo 9'a göre grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($U=3090,500$; $z=-1,980$; $P=,048<0,05$). Buna göre devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin özel okullarda görev yapanlara göre istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tutumlarının daha olumsuz olduğu anlaşılmaktadır.

Aynı zamanda öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına dair tutumları görev yapmakta oldukları okulun öğretim durumu açısından farklılık göstermekte midir? sorusuna cevap aramak amacıyla Mann Whitney testi uygulanmıştır. İlgili test sonucu Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Dair Öğretmen Tutumlarının Görev Yapılan Okulun Öğretim Türü Açısından Farklılaşp Farklılaşmadığını Tespit Etmeye Yönelik Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	Sıralar Toplamı	U	z	p
Sabahçı-Öğlenci	189	139,71	26404,50	4591,500	-3,639	,000
Tam gün	69	101,54	7006,50			
Toplam	258					

Tablo 10'a göre grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($U_ 4591,500$, $z= -3,639$, $P=,000<0,01$). Buna göre sabahçı-öğlenci sisteminde çalışan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tutumlarının tam gün çalışanlara göre daha olumsuz olduğu görülmektedir ($P=,000<0,05$).

Araştırmaya katılan deneklerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dair öğretmen tutumlarının aylık gelir değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($P=,304>0,05$). Buna göre fazla kazanan öğretmenler ile az kazanan öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarına karşı gösterdikleri tutumlar arasında bir farklılık olmadığı söylenebilir ($P=,304>0,05$).

4. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada ilköğretim kurumlarında (ilkokul-ortaokul) görev yapan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tutumlarının hangi değişkenler açısından farklılık gösterdiğinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular, grubun tamamının uygulanan, ölçek açısından, öğrencilerin istenmeyen davranışlarına karşı tutumlarının, ölçek olumsuz tutum puanlarına yakın değerde olduğuna işaret etmektedir diyebiliriz.

Yine “öğretmenlerin sınıf içinde gözlenen istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumları ile cinsiyet, medeni hal ve çocuk sahibi olup olmama açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” birinci problemine ilişkin yapılan incelemelerde, öğrencilerin istenmeyen

davranışlarına dair öğretmen tutumlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği; bekâr olan öğretmenlerin evli olanlara göre öğrencinin istenmeyen davranışlarına karşı tutumunun daha olumsuz olduğu ve ayrıca çocuğu olmayan öğretmenlerin çocuğu olan öğretmenlere kıyasla, öğrencilerin istenmeyen davranışlarına karşı tutumlarının daha olumsuz olduğu saptanmıştır.

Araştırmamızın başında belirlenen ikinci alt probleme göre “Öğretmenlerin sınıf içinde gözlenen istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumları, mezun olunan bölümlere göre; mesleğe üniversiteyi bitirdikten kaç sene sonra başladıklarına göre ve meslekteki hizmet sürelerine göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna dair elde edilen bulgulara göre; Eğitim Fakültesi mezunlarının istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tutumlarının Fen-Edebiyat Fakültesi ve diğer fakülte mezunlarına göre daha olumsuz olduğu görülmüştür. Ancak burada, gruplar arasındaki farklılığı incelemek için yapılan analize esas alınan grup sayıları incelendiğinde eğitim fakültesi mezunu sayısının 193, Fen – Edebiyat Fakültesi mezunlarının sayısının 33 olduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında eğitim fakültesi mezuniyeti dışındakilerin sayısının az olması ortalamanın düşmesine neden olmuş olabilir. Bu sebeple, konunun başka araştırmalarda daha yüksek örneklem sayılarında yeniden incelenmesinde fayda bulunmaktadır.

İkinci alt probleme dair elde edilen diğer bulgularda mesleğe ilk yılında (hemen) başlayan öğretmenler ile 1-3, 3-5 veya 5 ve üstü yıl sonra başlayan öğretmenler arasında öğrencilerin istenmeyen davranışlarına karşı gösterdikleri tutumları arasında bir farklılaşma olduğu analizler sonucunda görülmüştür. Kıdemleri açısından baktığımızda ise meslekte 1-5 yıl çalışmış öğretmenlerin, öğrencinin istenmeyen davranışlarına karşı tutumunun 10-15 yıl ile 15-25 yıl çalışmış olanlardan daha olumsuz olduğu görülmüştür. Buna göre mesleğe yeni başlayanların meslekte kıdemli olanlara göre ve mesleğe mezun olduktan hemen sonra başlayanların, mezun olduktan sonra öğretmen olmayı bir süre bekleyenlere göre sınıf içinde istenmeyen öğrenci davranışlarına dair daha olumsuz tutuma sahip oldukları söylenebilir. Bu sonucun sebeplerine ilişkin daha detaylı araştırmalar yapılmasında fayda görülmektedir.

Araştırmamızın başında belirlenen üçüncü alt probleme göre Öğretmenlerin sınıf içinde gözlenen istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumları ile görev yapmakta oldukları okul türü, görev yapılan okulun öğretim türü ve aylık gelirleri arasında anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna dair elde edilen bulgulara göre; devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin özel okullarda görev yapanlara göre ve sabahçı-öğlenci sisteminde çalışan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tutumlarının tam gün çalışanlara göre daha olumsuz oldukları anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan deneklerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dair öğretmen tutumlarının aylık gelir değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analize göre grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Buna göre öğretmenlerin aylık gelirleri değişkeni arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Denilebilir ki öğretmenler fazla veya az maaş alsalar da, öğrencilerin davranışlarına karşı tutumlarında bir değişim olduğunu söylemek mümkün olmayabilir. Fakat bunun tam tersi olarak öğretmenlerin okul çalıştıkları okul türü arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Buna göre devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin özel okullarda görev yapanlara göre istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tutumlarının daha olumsuz olduğunu söylemek mümkün olabilir.

Öneriler

Bu çalışmada öğrencilerin istenmeyen davranışlarına dair öğretmen tutumları çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Farklı bir çalışmada velilerin istenmeyen davranışlara karşı görüşlerinden yararlanabilir.

- Yapılan çalışma ilköğretim kurumlarında (ilkokul/ortaokul) çalışan öğretmenlere uygulanmıştır. Aynı çalışma ortaöğretim (lise) kurumlarında çalışan öğretmenlere de uygulanabilir.
- Araştırma büyükşehir statüsünde olan İstanbul'da yapılmıştır. Benzer bir çalışma küçük bir yerleşim yerlerinde yapıp, büyükşehirde yapılan çalışmalarla kıyaslanabilir.
- Yapılan çalışma sadece ilkokul ve ortaokullardaki sınıf ortamında öğrenci ile bire bir iletişimde olan öğretmenlere uygulanmıştır. Benzer bir çalışma okul genelini kapsayacak şekilde sınıf ortamında öğrenci ile bire bir iletişim halinde olmayan müdür, müdür yardımcıları ve okul personeline uygulanabilir.
- Bu çalışma öğretmenlik mesleğine aktif olarak başlayan öğretmenlere uygulanmıştır. Farklı bir çalışma henüz öğretmenliğe başlamamış, Eğitim Fakültelerinin son sınıfında okullara gözlem için giden üniversite öğrencilerine uygulanabilir.
- Araştırmada öğrencilerin istenmeyen davranışlarına karşı öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuştur. Buna benzer farklı bir çalışmada ise öğrencilerin istenmeyen bu davranışlarına karşı yine öğrencilerin görüşlerine başvurup öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri istenebilir.
- Yapılan araştırma sadece öğretmenlerin istenmeyen davranışlara karşı tutumlarını tespit etmek için yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlere seminerler, hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.
- Yapılan araştırma sonuçlarından çıkan bulgular ve veriler Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okulları ve öğretmenleri geliştirmek amacıyla kullanılabilir ve bu doğrultuda yeni politikalar geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

Akçadağ, T., (2005). Sorun Davranışların Yönetimi. H. Kıran (Ed.), Etkili Sınıf Yönetimi. Ankara, Anı Yayıncılık.

Alkan, H. B., (2007), İlköğretim Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Yöntemleri ve Okulda Şiddet, Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.

Alkaş, B., (2010), İlköğretim Öğrencileri Arasındaki İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Arıkan, T. E., (2006), Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre; Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Becerileri ile Okulda Dayak Uygulamaları Arasındaki İlişki, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Ataman, A., (2000). Sınıf İçinde Karşılaşılan Davranış Problemleri ve Bunlara Karşı Geliştirilen Önlemler. Küçükahmet, L. (Ed.), Sınıf Yönetimi, Ankara Nobel Yayıncılık, 97 - 111.

Atıcı, M., (2002). Öğrenci İstenmeyen Davranışlarıyla Baş Etmede Türk ve İngiliz Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemlerin Karşılaştırılması, Eğitim Yönetimi Dergisi, 29, 9-26

Atıcı, M., (2006). İlköğretim Öğrencilerinin Davranış Problemleriyle Başetme Konusunda Öğretmen-Psikolojik Danışman İşbirliğine İlişkin Görüşlerin Karşılaştırılması, PDR Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, cilt.3, 55-65.

Balay, R. (2003). 2000'li Yıllarda Sınıf Yönetimi. Ankara. Sandal Yayınları.

Başar, H. (2008). Sınıf Yönetimi. Ankara. Anı Yayıncılık.

Başaran, İ. E., (1997). Eğitimin Psikolojik Temelleri/Eğitim Psikolojisi. Ankara, Yargı yayıncılık.

Boyras, A., (2007), İlköğretim Okullarında Görev Yapan Aday Öğretmenlerin Sınıfta Karşılaştıkları Disiplin Sorunları, Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Can, G. (2003). Kişilik Gelişimi. Yeşilyaprak, B. (Ed.), Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Ankara. Pegem A Yayıncılık.

Cüceloğlu, D. (2002). İnsan ve Davranışı/Psikolojinin Temel Kavramları. İstanbul. Remzi Kitabevi.521.

Eripek, S., (1980), Ankara İl Merkezinde Bulunan Ortaöğretim Kurumlarında Disiplin Uygulamaları ve Bu Uygulamaların Öğrenci Uyum Sorunları Yönünden Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Esen, H., (2006), İlk ve Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Kullandıkları Disiplin Türleri, Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.

Göksu, T. (2007). Sosyal Psikoloji. Ankara. Seçkin Yayıncılık.

Gözütok, F. D. (2008). Eğitim ve Şiddet. Ankara. Gazi Kitabevi.

İlgar, L. (2000). Eğitim Yönetimi Okul Yönetimi Sınıf Yönetimi. İstanbul. Beta yayıncılık. 81-82.

İnceoğlu, M. (2004). Tutum, Algı, İletişim. Ankara. Elips yayınları.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). İnsan ve İnsanlar. İstanbul. Evrim yayıncılık. 84.

Karakelle, S., Canpolat, S., (2008). Tükenmişlik Düzeyi Yüksek İlköğretim Öğretmenlerinin Öğrencilere Yaklaşım Biçimlerinin İncelenmesi. İstanbul üniversitesi, eğitim ve bilim dergisi, cilt 33, sayı 147, 117-118.

Kazu, H. (2002). İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Kurallarına İlişkin Görüşleri ve Uygulamaları. Eğitim Araştırmaları Dergisi, 9, 79-85.

Krech, D., Crutchfield, R. S. (1970). Sosyal Psikoloji/Nazariye ve Problemler. (Çev: E. Güngör). İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi.(Orijinal çalışmanın yayınlanma tarihi 1948).

Külahlıoğlu, Ş. Ö. (2000). Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Sosyal ve Psikolojik Etmenler. L. Küçükahmet (Edt.), Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar. Ankara. Nobel yayıncılık.

Mursal, E., (2005). İlköğretim 1. Kademe 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf İçerisinde İstenmeyen Davranışlar Göstermesine Neden Olan Öğretmen Davranışlarına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

- Ocak, B. (2004). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Okula Ait Olma Duyguları ve Bazı Sosyodemografik Özelliklerinin Gösterdikleri İstenmeyen Davranışlarla İlişkisi, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Özbebit, G., (2007). İngilizce Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları, Kullandıkları Sınıf Yönetim Teknikleri ve Kullanım Sıklıkları, Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Sakallı, N., (2001). Sosyal Etkiler: Kim Kimi Nasıl Etkiler?, İmge kitabevi, Ankara, 38-45.
- Şentürk, E., (2010). İlköğretim Okullarında Sınıf İçinde Gözlenen İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Öğretmen Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Tanhan, F., ve Şentürk, E. (2011). Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Öğretmen Tutumları Ölçeğinin Geliştirilmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4(35), 44-51.
- Tavşancıl, E., (2002). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi, Nobel yayıncılık, Ankara.
- Tertemiz, N., (2003). Sınıf Yönetimi ve Disiplin, L. Küçükahmet (Edt.), Sınıf Yönetimi, Nobel yayıncılık, Ankara, 124-125.
- Türnüklü, A. ve Yıldız V., (2002), Öğretmenlerin Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarıyla Başa Çıkma Stratejileri, Çağdaş Eğitim Dergisi, Şubat 284, 22-27.
- Usal, A. ve Kuşlivan, Z., (1999). Davranış Bilimleri (Sosyal Psikoloji), Barış yayınları, İzmir.
- Yazicioglu, Y., ve Erdoğan, S. (2004). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık, 49-50.